

Pedagógus-továbbképzés drámás eszközökkel

– szülők és pedagógusok együttműködése –

Trencsényi László

Az alábbiakban bemutatott játékleírások hátrányos helyzetű tanulókkal, családokkal kapcsolatban álló iskolák belső továbbképzése számára készült, az eredeti változatot az Educatio Kht. támogatta. Azóta több képzésben sikerült érdeklődéssel, haszonnal kipróbálni, továbbfejleszteni.

A programban alkalmazni javasolt módszeregyüttes a drámapedagógia eszköztárából (szerepek, konfliktusok, szituációk stb.) táplálkozik. Mégsem mondható klasszikus értelemben drámapedagógiának – mondhatni annak sajátos képzési alkalmazásáról van szó. A módszer alkalmas a problémák, konfliktusok, helyzetek megélésére, változatok kidolgozására és reflexiójára, képességfejlesztő, érzékenyítő funkciója sem lebecsülendő.

Az alábbiakban az alkalmazott módszer, az ún. „szakértői játéksor” folyamatát mutatjuk be:

- Rövid háttérinformációk a „helyzet” jogi-oktatáspolitikai, esetleg szociálpszichológiai környezetéről a foglalkozásvezető rövid, lehetőség szerint interaktív előadásában.
- A fiktív helyzet (játéksituáció) megismerése. A játéksorozatban egy fiktív (elképzel) helyi társadalom – iskolai világ – képezi a kiindulópontot. A kb. 10 soros érzékletes ismertető írásban kapják meg a résztvevők. (Más esetben, ha sok idő áll rendelkezésre, elképzelhető az is, hogy a játékosok a foglalkozásvezető animálására együtt alkotják meg ezt a „díspletet”.)
- Szereplista (a fiktív helyzetben indokolt – a foglalkozás résztvevőinek létszámához igazodó – szereplőnévsor kártyákra írva) áll a résztvevők rendelkezésére. A játékok megkezdése, a fiktív helyzet megismerése után a foglalkozás résztvevői valamennyien – szerepet kapnak (húznak vagy választanak). A játék a csoport összetételétől függően játszható „állandó szereplőkkel” is, de általában hatékonyabb, ha jelenetenként (esetenként) akár ugyanazt a szerepet is – névvel megadva anyuka, tanár, igazgató, kisebbségi önkormányzati elnök stb. – más és más résztvevő játssza el egymás után, így a szerepváltással fokozni lehet az empátiát. E szerepeket a játék idejére – vagy a jelenet idejére – a résztvevőknek fel kell vállalnia, sorsába, helyzetébe bele kell képzelnie magát.
- Szituációsor. Minden fiktív helyzethez és szereplőlistához 6-10 szituáció társul. E szituációk önmagukban is jelentősek és tartalmasak, elemzésre alkalmasak (fókuszukban egy jól értelmezhető konfliktus lehetősége áll), de a „gyöngysor-dramaturgia” szabályai szerint épülnek egymásra, s így egészében is kerek, mondhatni *drámai* cselekményt „adnak ki”.
- A játék ezen szakaszában a szereplők improvizálnak a kézhez vett rövidke cselekmény alapján. A jelenet az animátor tapsától újabb tapsáig tart (ő ítéli meg, hogy mikor elég az adott szituáció kibontása). Ezt követően először a szereplők referálnak élményeikről, majd hozzászólnak a többiek – akik vagy az előző jelenet szereplői voltak, vagy a következő lesznek. (Változat: a megbeszélés után új önkéntes szereplőkkel – vagy az eredeti szereplőkkel – megismételni, akár többször is, új változatokkal, árnyalatokkal gazdagítva ugyanazt a szituációt. Egészen addig folytatható, míg mindenki elégedett a megoldással.)
- Ezután a következő szituáció kerül sorra hasonló módon.
- Végül a játék egészéhez fűznek (ön)reflexiókat a játékosok.
- Megjegyezzük, hogy a játéktól – természete szerint – nem idegen a humor, az irónia. A foglalkozás hangulatát a foglalkozásvezető moderálja: ízlésen belül, normális emberi kapcsolatokon belül tartja a játékot. (Ügyel arra is, hogy ne tolódjon a pszichodráma felé a játéksor, mert ez a szint nem lehet feladata e játékoknak.)

Fontos megjegyzés

A helyzeteknek nincsen *egyetlen* jó, elfogadható megoldása. A lényeg, hogy a változatokban gazdag játékban csiszolódjon a játékosok szereprepertoárja, együttesen támogassák az általános helyzet többféle konstruktív megoldását. Nyilvánvaló, hogy a jogsértő, a jó hírhez való jogot sértő, megalázó vagy éppen a kommunikációt ellehetetlenítő megoldások elkerülésére kell felhívni a figyelmet, ezen eseteket is jól végig kell beszélgetni, hiszen minden sikeres kommunikáció, ráhatás alapfeltétele a vesztes nélküli, veszteség nélküli megegyezés. Játékaink rejtett tanterve is ezt a célt szolgálja!

Fiktív helyszínek

A

Történelmi mezőváros peremén egykori polgári iskolából létesült általános iskola, iparosok, kistisztviselők járatták hajdan ide, a XX. század legelején épült kissé sötét, komor, szűk udvarú épületbe gyerekeiket. Igazán sosem volt versenyképes a belvárosi iskolákkal. A pedagógusok fokról fokra vették észre, hogy hagyományos középosztályi iskolakultúrájukat nem tudják érvényesíteni, a tanulmányi versenyeken rendre elmaradnak az eredmények, a sport se megy, a szabadidős programok úgymond egyre igénytelenebbek. A változások okát abban látják, hogy néhány éve több, tehetősnak látszó, de alacsonyan iskolázott roma család (főképp kereskedők) költöztek az iskola körzetébe, s gyerekeik száma megváltoztatta az iskola etnikai összetételét.

B

Az egykori iparváros lakótelepének lassan erodáló panelépületeit roma családok népesítették be. Az egykori nagyüzem segéd munkásai, betanított munkásai hovatovább munkanélküli nagyszülei lesznek a napi munkába járást már csak hallomásból ismerő szülőknek, akik óvodába kísérik, iskolába engedik gyermekeiket – nem is csupán a „szellemi” táplálék, de valóságos reggelik, tízórai és ebédek biztos reményében. A hirtelen nőtt roma közösségnek még nem alakultak ki az új viszonyokhoz rendelt szerepei, nehéz véleményformáló személyt találni, de a mozgékony asszonyok „közéleti” részvétele az erősebb. Karjukon csecsemőjük, szoknyájuk szélét totyogó kisgyerek szorítja, így járnak el az iskolába is.

C

A kistelepülésen már a menetrend szerinti busz sem jár, nincs munkába induló családfenntartó. Az iskola és óvodaépületet széles körű társadalmi összefogással szépen helyreállították a 90-es évek elején. Ez az egyetlen középület, a polgármester is itt tartja fogadóóráit. A felsősöket a falugondnoki furgon szállítja a hajdani „székhelyközség” nagy iskolájába. Nagyobb bevásárlásokra (hentes, friss kenyér, patika stb.) is e kocsival mehetnek az asszonyok.

A községi vegyesboltban – alig félnapos nyitva tartással – szárazáru, fonnyadt zöldség, ropi, chips, cigaretta, kétdecis pálinka, fogkrém, májkrém, cipőkrém kapható.

D

A gyönyörű természeti környezetben lévő, a falusi idegenforgalom felvirágzását váró községtől szűk órányi járásra – csak gyalogút van felnőtteknek, iskolásnak, óvodásnak – düledező egykori majorsági épületben bonyolult rokonsági hálóban, ezért nagy összetartásban négy roma család él rettenetes lakásviszonyok mellett. Többeknek sikerül alkalmi munkához jutni – fehéren-feketén? – az épülő, benépesülő panziók udvartartásában. A legviláglatottabb fiatal férfiak a megyeszékhelyi gyermekotthonból őrzik szép emlékeiket táborozásról, kultúrversenyekről, országjáró kirándulásokról. A legbeszédesebb férfi kezében hamar megszólal a gitár is. A sáros, gazos közös udvaron hamar táncra perdülnek gumicsizmásan a legkisebb gyerekek is, bár a másik fiatalember magnóját többre becsülik. Reggelente innen indulnak óvodába, iskolába gyalogszerrel. Délután vissza. Az óvodások boldogan szavalgatják a frissen tanult verseket.

E

Három község központi iskolájában évek óta támogatott fejlesztő – integrációs – programok, innovációk alkotják az intézmény lelkületét. A sikerek után támadt közfigyelem megerősítette a pedagógusok presztízsét a falvak különböző lakossági csoportjai közt. Az óslakos idős parasztemberek is jó érzéssel emlegetik a települést mozgalmassá, híressé tevő iskolaigazgatót, s nagy becsülete van a cigány családok körében is. Érezhető rivalizálás van a technikai-kisegítő személyzet számára fenntartott álláshelyekért folytatott versenyben. Az iskola sikereit a vékony helyi középosztály is számon tartja. A pedagógusgyerekek mellett néhány vállalkozó is úgy döntött: itthon tartja iskolás gyermekét, nem fuvarozza a közeli iskolavárosba. E gyerekek között szembeszökően nő – a szülei választása szerint – az inkluzív nevelésben részesülő sajátos nevelési igényű, főként enyhébben érzékszervi fogyatékos gyerekek aránya.

F

A főváros belső kerületeiben régóta érezkelni a slumosodást. Az öreg bérházak lakásai egyre szegényebb családok átmeneti otthonává válnak. A gangok vaskorlátain mindig frissen mosott ruha szárad, a korlátoknak támaszkodva mindig van megbeszélő a mosással végző, a főzésre készülő idősebb, fiatalabb anyák között. Az ő gyerekeik látogatják az egykor jobb napokat látott öreg iskolát. Az iskola vezetése merész innovációba kezdett, hogy visszahódítsa valamelyest a hirtelen elmenekült középosztálybeli szülőket. Pedagógiai programjába iktatta az inkluzív nevelést: kerekesszékes-mozgássérült tanulók számára

nyitotta meg kapuit. Vagy tíz család döntött a beiratás mellett. Sajátos együttélési kísérlet indult: egyelőre sikerrel. A roma gyerekek versengenek azért, ki segíthet a tolokocsi mozgásban. Persze, a tanítóknak, tanároknak ettől még nem lett könnyebb dolga!

G

Konszolidált közepes méretű település, hagyományosan tisztesen helytálló óvodával, iskolával. Persze, egységesebb volt a falu a hetvenes években, a termelészövetkezet virágkorában. Azóta polarizálódott az élet. Az egykori ófalu és újtelep közti, már-már népmesei ellentétet a sikeres, főként fuvarozó vállalkozók és a földjáradékból, nyugdíjból élő újszegények feszültsége váltotta fel. A falu északi szélén alig elkülönülten épült 4-5 házban hosszú évtizedek óta élnek szinte teljesen asszimilálódott cigány családok. Gyerekeik nem különösen sikeresek az iskolában, de nemzedékek óta apáról fiúra száll a muzsikálni tudás képessége, egy-egy ritka lakodalomba, búcsúra, falunapi mulatságra összeverődik a banda. Repertoárjukon a magyar nótát felváltja a lakodalmas rock.

H

Peremvárosi társadalom. A szociálisan érzékeny kerületi önkormányzat rendre felállította ellátó rendszerét. A Gyermekjóléti Szolgálat irodája előtt mindig nagy a zsinat. A családgondozók nagy szakértelemmel segítik az életvezetési bonyodalmakba keveredett családokat – a hosszú udvaron egymáshoz tapasztott egyszintes házrészek között mindig támad valamilyen ügy. Az iskola mintha úgy élné meg a dolgot: az intézményrendszer másik láncszeme vette át a gondoskodás felelősségét, ők koncentrálnak a nemes iskolai feladatra: a tudás átadására. A siker váltakozó.

I

Virágzó középváros. Az egyenlőtlen gazdasági fejlődés kifürkészhetetlen csodája folytán ezt a közép városunkat nem érte el a krízis. A közelben fellelhető értékes nyersanyagokra, kedvező közlekedési viszonyokra felfigyelt néhány multinacionális cég, s zöldmezős beruházással nagy csarnokokat épített. Szükség van a dolgos kézre. Reggelente buszok szállítják a munkahelyre a munkavállalókat. A vállalatnak nincsenek etnikai előítéletei. Felveszi az alkalmas férfiakat, nőket, még felnőttképzési programokat is beígér. Szépen, tisztán, büszkén, a felemelkedés esélyével járatták a stabil létszámú központi iskolába gyerekeiket a roma családok is.

J

Elhagyott aprófalú. Ebben a faluban az élelmes kocsmáros vált a település szürke eminenciásává. Ő lát bele a lakosok pénztárcájába, tán hálószobatitkaikat is ismeri. Mindenesetre az elnéptelenedő iskola igazgatónjét ő tudja a leghitelesebben tájékoztatni a várható osztálylétszámokról. Erre a prognózisra épített az önkormányzat is, amikor mégsem zárta be az iskolát. A kocsmáros ideig-óráig rendre fizetős munkához juttatja az üzlet körül csellengő férfiakat, olykor arra is képes, hogy középiskolázási tanácsokat adjon. Mindenesetre a közeli város középiskolai kollégiumának élmezőnyével igen jó a kapcsolata. Egyre több kollégista kerül a városi Roma Tehetség gondozó Kollégiumba is.

Megjegyzés

Felvetődik a kérdés egy-egy képzés során: miért nem saját – valóságos, konkrét, helyi – társadalmi viszonyainkra gondolunk ki fejlesztő játékokat. Nem lehetetlen ez sem (ilyenkor „ötletrohammal” és konszenzussal lehet összeállítani az aktuális helyszínkártya-készletet). Ám megannyi tapasztalat szól arról, hogy ebben a „szakértői játéksorban” a „más rétege”-effektus jobban működik, tanulságosabb és katartikusabb játékok kezdeményezhetőek egy – látszólag – más környezet sorsába beleképzelve a magunk szerepeit, a játék felszabadultabb, a távolságtartás hitelesebb játékot tesz lehetővé (nem kell eltakarni ideológiákkal, konkrét képekkel magát a problémát).

Szereplőkártyák

Szereplőkártyák I. – A „tanári szoba”

Ezt a kártyasort valamennyi játék első fázisában ki kell osztani.

A játék szereplői a szerep „kihúzása” után maguk értelmezik szerepüket, szerepfelfogásukat: élettörténetet, beszédmodort stb. képzelnek a szerep mögé. Egyébként – elvárható összhangban a korábban kihúzott helyszínleírással – ez a szerepfelfogás a játék során nyilvánul majd meg. Mint a bevezetőben írtuk: a játékvezető új szereposztással is folytathatja a játékot egy kulcsfordulat után. Ilyenkor a játékos maga

dönt, hogy változtat-e elődje szerepfelfogásán, vagy folytatja azt. Szerencsés, ha a változtatás szándékát, irányát bejelenti – például szelídebb, haragosabb, megértőbb, hivatalosabb, joviálisabb stb. lesz. Mégis azt ajánljuk: elsősorban a játék e részének gyors lefolyása érdekében – hiszen csak egy döntés a tétje, s az igazi improvizáció, az igazi szituáció csak ezután következik –, hogy csak nagyon indokolt esetben válasszon szereplőket a játékvezető.

<p>Osztályfőnök A „történet” aktív hőse, a „második” jelenet főszereplője.</p>	
<p>Tanítónő Támogató, bátorító, jól képzett.</p>	<p>Tanár úr Aggályoskodó, az újat nehezen elfogadó, nem sokkal nyugdij előtt.</p>
<p>Tanárnő Fiatal, lelkes, érdeklődő, még kevés tapasztalattal.</p>	<p>Igazgatóhelyettes Együttal a települési önkormányzatnak is tagja. Nagy közéleti múlttal, politikai érdeklődéssel rendelkezik, a rend barátja apró és nagyobb dolgokban is.</p>
<p>Tanár Maga is nagy családot nevel, tart el tisztességesen és szegénységben és tisztességes szakmai helyállással.</p>	<p>Tanító A nevelőtestület legképzettebb tagja, szerepel a tanácsadói, szakértői listán is, publikációi jelentek meg a megyei szaklapban, szakmai szervezetek lelkes aktivistája.</p>
<p>Takarító néni „Öreg bútordarab” az iskola világában, mindenkit ismer, már a szülőket is ő zavarta ki gyerekként az iskolából, ha azok randalíroztak a sáros cipőjükben a folyosón.</p>	<p>Iskolaszéki elnök A dinamikus fiatalasszony mindig mozgósítható. Hamar beletanult a szülői érdekvédelembe, eligazodik a papírok, szabályok között. Már két fia elvégezte az iskolát, továbbtanult, de ő máig készségesen vállalja a megbízást.</p>
<p>Kisebbségi önkormányzat elnöke A roma közösség többsége által elismert, világlátott férfiú – dolgozott hajón, építkezésen, szállodában. Rokkantosítása után tért vissza szülőhelyére s vállalt közéleti feladatot. Mi tagadás: versenytársa – a korábbi önkormányzati elnök – és családja nehezen fogadja el a személyi változást.</p>	<p>Családorvos Felesége régóta itt tanít az iskolában, ezért a doktor urat tiszteletbeli nevelőtestületi tagnak tekintik. A pedagógusnapon ő bontja a pezsgőt, gálánsan udvarol a hölgyeknek. De tanácsaira is mindig lehet számítani: jól ismeri a családok életkörülményeit, gondjait. Szociális elkötelezettségét felesége is osztja, ketten ők az iskola eleven lelkiismerete.</p>

Szereplőkártyák II. – a fogadóóra szereplői

A játék szereplői a szerep „kihúzása” után maguk értelmezik szerepüket, szerepfelfogásukat. Élettörténetet, beszédmodort stb. képzelnek a szerep mögé – egyébként elvárható összhangban a korábban kihúzott helyszínleírással –, ez a szerepfelfogás a játék során nyilvánul majd meg. Mint a bevezetőben írtuk: a játékvezető új szereposztással is folytathatja a játékot egy-egy kulcsfordulat után. Ilyenkor a játékos maga dönt, hogy változtat-e elődje szerepfelfogásán vagy folytatja azt. Szerencsés, ha a változtatás szándékát, irányát bejelenti – pl. szelídebb, haragosabb, megértőbb, hivatalosabb, joviálisabb stb. lesz.

<p>Osztályfőnök</p>	<p>K. anyuka A „problémahordozó” gyerek gondviselője.</p>
<p>P. tanár úr Rokonszenvező, kíváncsiskodó kolléga.</p>	<p>R. apuka A fogadóórára szintén behívott, várakozó szülő.</p>

Szereplőkártyák III. – a szülői értekezlet szereplői

Lásd a Szereplőkártyák II.-nél írtakat!

Osztályfőnök	B. anyuka A „problémahordozó” gyerek gondviselője.
T. apuka Jeles helyi vállalkozó.	Z. anyuka Többgyerekes családjában, az iskola „törzsvendége”.
M. anyuka Ritkán szokott szülői értekezletre járni.	T. E. Tanárjelölt, szakmai gyakorlatát tölti az iskolában.
K. kolléga Napközis nevelő.	W. anyuka Férje a helyi kábeltelevízió tudósítója.
Sz. anyuka B.-ék rokona.	Dr. M. I.-né Doktornő, a szülői munkaközösség elnöke.
P. anyuka B.-ék szomszédja.	R. apuka Gyermeke B. gyermekének padtársa.
Zs. anyuka Büszke két ikerfiára.	G. anyuka Ő is itt tanít az iskolában, a fejlesztő osztályban.
K. nagymama Egyedül neveli unokáit.	T. Ő a család legidősebb fiúgyermeké, ő szokott eljárni a szülői értekezletre – akkor, amikor éppen itthon van.

Szereplőkártyák IV. – a családlátogatás szereplői

Lásd a Szereplőkártyák II.-nél írtakat!

Osztályfőnök	Lajoska, tanuló
Dzsennifer, tanuló	Anyuka
Nagypapa	Nagymama
Keresztmama	Ágyban fekvő beteg rokon
Szomszédasszony	Apuka

Szereplőkártyák V. – a települési közélet, a helyi oktatáspolitikai szereplői

E játéksor fakultatív, abban az esetben, ha a jól haladó csoport erre a szférára is ki akar térni. Sor kerülhet iskolaszéki ülésre, képviselőtestületi, bizottsági megbeszélésre, kisebbségi önkormányzat tárgyalására – a témától függően, a haladó csoport választása szerint.

Polgármester	Jegyző
Kormánypárti képviselő	Ellenzéki képviselő
Független képviselő	Jegyző
Valamely „történelmi” nemzeti kisebbség önkormányzatának képviselője	Roma kisebbségi önkormányzat képviselője
Oktatási bizottság elnöke vagy iskolaszék fenntartói oldalának képviselője	Az iskola képviselője (meghívott a napirendnél vagy maga is képviselő)
Iskolaszék pedagógus oldalának képviselője	Iskolaszék diák oldalának képviselője
Iskolaszék elnöke (laikus)	Iskolaszék szülői oldalának képviselője

Játékhelyzetek leírása

Szituációk

1. jelenet (mint fentebb írtuk: minden eset elé!)

A nevelőtestület – a játékosok kedve szerint – formális vagy nem formális tanári szobai beszélgetésen eldönti, melyik a helyes, javasolt „szintje” a tárgyalásnak:

fogadóóra – szülői értekezlet – családlátogatás
esetleg egyéb:

települési közéleti fórum (ld. szereplőkártyák V.)

E döntésnek megfelelően húznak szerepeket a csoport tagjai, és rövid felkészülés után folytatódik a játék.

2. jelenet

A helyzet 1.

A „gyerek” tanulmányi eredményében váratlan hanyatlás mutatkozik. Osztályzatai közt gyarapodik az elégtelen, gyakran nem ír leckét, felszerelése hiányos.

A helyzet 2.

A gyereknél magatartási problémák sora mutatkozik, órán nem figyel, rendetlenkedik, társait zavarja (durva, vagy bohóckodik, vagy mindkettő). Mások is panaszkodnak.

A helyzet 3.

Táborozási lehetőség nyílt, a gyerek sajátos képességeihez valódi fejlesztési lehetőség. Az első információk alapján a szülők nem szívesen engednék el a táborba gyermeküket.

A helyzet 4.

A kamaszkor első jelei után indokoltnak és érdemesnek látszik a tájékozódás és tájékoztatás a felmerülő egészségnevelési, mentálhigiénés stb. teendők összehangolása.

A helyzet 5.

Együttes erővel lenne jó rávenni a gyereket, hogy iratkozzék be a képességeinek megfelelő délutáni foglalatosságra (zenekar, sportkör, színjátszó kör, nyelvtanfolyam, állatbarát-szakkör, számítógépes képzés, idegen nyelvű levelező kör, cserkészcsapat, úttörőcsapat, 4H Klub, Zöld Szív Egyesület, Magyarország Felfedezői csapat, Örökség Egyesület alapszervezete, Gyermekbarát sejt, Ifjú Sasok csapata stb.).

A helyzet 6.

Az osztályfőnök jelzéseket kapott, hogy a gyerek „rossz társaságba” keveredett.

A helyzet 7.

Hogyan lehetne könnyíteni a család terhein a taneszközök, tanszerek beszerzése idején? Néhány dolog hiánya már zavarja a tanulást.

A helyzet 8.

Kellemetlen „külső” információk: csúnya históriába keveredett a gyerekek.

A helyzet 9.

Iskolai hiányzások okoznak aggodalmat.

A helyzet 10.

Komoly rongálás tartja izgalomban az iskolát. A „gyerekről” azt mondták az első meghallgatásnál az osztálytársai, hogy részese volt az „ügynek”.

A helyzet 11.

A család segítségét kéri az osztályfőnök egy osztálytárs (barát? rokon? szomszéd?) problémáinak megoldásában. A „gyerek” tanulmányi eredményében váratlan hanyatlás mutatkozik.

A helyzet 12.

A továbbtanulásról való gondolkodás ideje jött el. Az osztályfőnök szép jövőt lát a gyerekek előtt. Ideje megbeszélni a családdal.

A helyzet 13.

A „gyerek” megnyert egy igen nehéz, fárasztó, testet-lelket próbáló megyei szintű versenyt, dicsőséget hozott az iskolára, a családra.

A helyzet 14.

A „gyerek” bizalmasan beszámolt arról, hogy odahaza „baj van”.

A helyzet 15.

„Családi napot”, nyílt napot tervez az iskola. A gyerektől tudjuk, hogy a családban különleges képességű (tudású, tapasztalatú) családtag él, akinek a „fellépése” fontos lehet.

A helyzet 16.

A „gyerek” öltözködéséről, külső megjelenéséről kellene szót ejteni...

A helyzet 17.

Nagy esemény készül: bál, buli, esetleg bankett. A felkészülésről, a részvételről, bizonyos feltételekről esedékes a megbeszélés.

Kiegészítés

„Nehezítő” szerepkártyák a szülőt játszó szerepéhez

Gyorsan haladó, a drámajátékban rutinos csoportnak – vagy éppen a történetkerekítésben, szerepfelfogásban, szerepértelmezésben kevésbé kreatív, kevésbé találékony csoportnak – javasoljuk, hogy az alábbi kiegészítő kártyákból húzzanak, s az így megformált szülői viselkedés motiválja, árnyalja, befolyásolja az improvizáció menetét. Akár úgy is, hogy a 2. jelenet után – új, az osztályfőnöknek alkalmazkodóbb magatartásra lehetőséget adó helyszínnel – a 3. jelenettel folytatódják a játék egy „patthelyzet” kialakulása után.

Nem jön el a szülő a hívásra.	Eljön a szülő, és konfliktust gerjeszt maga körül.
Eljön a szülő, de valami okból passzív, nem szólal meg, a kommunikáció nem indul be.	A szülő egyedül marad álláspontjával, a helyzethez való viszonyulásával.
A szülő társakra, támogatókra talál, álláspontja megerősödik.	A szülő helyett (nevében?) más veszi fel a kommunikáció fonalát.

Házastársak, rokonok jönnek – egymást erősítik.

Házastársak, rokonok jönnek – álláspontjuk ellentétes.

Néhány elemzési szempont

Érvényesül-e a felek egyenrangúsága?

Segítő szakemberként vagy „hatóságként” lép-e fel a pedagógus?

Milyen nyelvi eszközökkel érvényesíti a pedagógus szakértelmét? Zavarja-e ez vagy segíti a kommunikációt?

Hogyan érvényesülnek a felelősségi viszonyok?

Vannak-e jelek a vesztes nélküli konfliktusmegoldásra?

Szerepvállalások és szereptévesztések?

Színház és nevelés

avagy művészeti-oktatási összefogás

Róbert Júlia

Hogyan lehet egy színházi kezdeményezésből induló összművészeti foglalkozássorozatot a tantervbe illeszkedően, akár órarendszerűen integrálni a közoktatásba? Hogyan lehet a művészeti nevelést a matematika órával párba állítani? – ezzel kísérletezik már három éve a budapesti MU Színház MuLab elnevezésű programja, szoros együttműködésben egy 11. kerületi általános iskola két osztályával.

A „komplex program” néven futó, egész tanévet felölelő színházi és nevelési program ötlete 2009 őszén fogalmazódott meg, mikor arra kerestük a választ, hogy befogadó színházként miként fogjunk hozzá a színházi neveléshez, hogy az előadásainkhoz kapcsolódó beavató és/vagy feldolgozó foglalkozásokon kívül hogyan tudnánk kialakítani saját profilunkat.

Mivel a MuLab önmagát (nevéből is adódóan) laborként definiálja, az egyik legfontosabb célkitűzés számunkra az volt, hogy folyamatokban gondolkozunk, hogy ne csak „egyalkalmas” találkozásokat tervezünk a diákokkal, hanem lehetőséget adjunk az elmélyült munkára, és az egyéni, illetve a közösségi fejlődés nyomán követésére. Így természetesen számolnunk kellett azzal, hogy programunk lényegesen kevesebb gyerekhez fog eljutni, figyelmünk és energiánk ugyanis hétről hétre ugyanarra az osztályra koncentrálódik majd, a MuLab programjának egy része tehát aligha kerül majd ki a széleskörű nyilvánosság elé. Inkább lesz tekinthető afféle kísérletnek, belső ügynek.

Ehhez nyilvánvaló volt, hogy találunk kell olyan pedagógusokat és egy olyan intézményt, akik nyitottak a közös gondolkozásra, akikkel valódi együttműködést tervezhetünk. Felhívásunkkal a 11. kerület általános iskoláit kerestük meg, célunk ugyanis az volt, hogy mindenképpen velünk azonos kerületben lévő partnert találjunk. Fontosnak tartottuk ezzel is jelezni az iskolák felé, hogy kerületükben egy színház működik, ami mindenki számára elérhető és izgalmas lehet, ahova érdemes bemenni.

Programunkat a legkisebbeknek találtuk ki, felhívásunkra két alsó tagozatos tanító jelentkezett osztályával. E két osztály az „iskolai hierarchia” két ellentétes oldalán áll. Míg a zeneiek tekinthetők mind a tanulmányi eredményeket, mind a társadalmi háttérrel illetően az „elitnek”, addig a logopédiai (SNI – sajátos nevelési igényű gyermekekből álló) osztály nagyrészt hátrányos helyzetű, pszichés vagy szervi problémákkal küszködő gyerekekből áll, akikkel az osztályfőnökön túl fejlesztőpedagógus, logopédus is foglalkozik hétről hétre.

Fontos kérdés volt tehát, hogy a két osztályt hogyan kezeljük, a program során hol és mely pontokon találkozzanak össze. Természetesen a tanítókkal is konzultálva a kérdésről (akik minden esetben az esélyegyenlőségi törvény „lehetőség szerint az integrált megoldási mód részesüljön előnyben” gondolatát tartották szem előtt) az első évben ugyanazon a témán és ugyanolyan módon dolgoztunk a két osztállyal. Az iskola rendjét azonban annyira nem tudtuk felborítani, hogy csoportfoglalkozások esetén kevert csoportokat tudjunk létrehozni. (Mert így nem csak az osztályból kértünk volna ki egyes gyereket a tanórákról, hanem a két osztály órarendjét is össze kellett volna hangolni, nem beszélve a logopédia órákról, amik előnyt élveznek az SNI osztály életében.) Tehát csak a program kezdetén és végén találkoztak össze a gyerekek, ám már ez is toleranciára, türelemre, a másik megértésére tanított mindannyiunkat.